

L. van Noort

PR No. 19-87

**RENTABILITEIT EN FINANCIERING VAN DE GROENTE-
TEELT IN DE OPEN GROND IN NEDERLAND OVER 1987
(OOGST 1987/88)**

Augustus 1989

**Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Tuinbouw**

REFERAAT

RENTABILITEIT EN FINANCIERING VAN DE GROENTETEELT IN DE OPEN
GROND IN NEDERLAND OVER 1987 (oogst 1987/88)

Noort, L. van.

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1989

Periodieke Rapportage 19-87

ISSN 0921-416X

28 p., 8 tab. 15 bijl.

Deze publikatie geeft informatie over de rentabiliteit, het inkomen, het financieringsgedrag en de vermogenspositie. De bedrijven hadden gemiddeld een verlies van f 42.110,- dat is 14% van de kosten (in 1986 -31%).

Het totaal gezinsinkomen bedroeg f 68.220,- per ondernemer (in 1986 f 36.140,-). Na aftrek van het saldo van de persoonlijke belastingen, de WIR-premie en de premieheffing bleef er f 58.330,- over als besteedbaarinkomen voor gezin en bedrijf. De besparing bedroeg f 19.930,- per ondernemer.

Per bedrijf kwam f 9.990,- aan eigen middelen ter beschikking. Het vreemd vermogen nam toe met f 8.130,- zodat totaal f 69.380,- aan middelen ter beschikking kwam. Op leningen o/g werd f 13.250,- afgelost en de bruto-investeringen bedroegen f 37.010,-.

In het rapport zijn de bedrijven gegroepeerd naar grondsoort.

Rentabiliteit/Inkomen/Financiering/Groenteteelt in de open grond
in Nederland.

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

	Blz.
1. OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK	5
1.1 Doel	5
1.2 De steekproef	5
1.3 Uitgangspunten voor het onderzoek	6
1.4 Omzetbelasting	7
1.5 WIR-premie	7
1.6 Leeswijzer	8
2. KERNCIJFERS OVER DE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1985 TOT EN MET 1987	9
Tabellen	
2.1 Enkele procentuele kengetallen bij de bedrijfsuitkomsten over 1985, 1986 en 1987	9
2.2 De bedrijfsresultaten per bedrijf en per ondernemer in 1985, 1986 en 1987	9
2.3 Kosten, opbrengsten en bedrijfsresultaat in gulden per ha tuinbouw	10
2.4 Procentuele veranderingen van waarde, volume en prijzen per ha tuinbouw (ten opzichte van het voorafgaande jaar)	10
3. DE BEDRIJFSRESULTATEN, INKOMEN, BESTEDING EN BESPARING, HERKOMST EN BESTEDING VAN MIDDELEN EN DE BALANSEN VAN 1985 TOT EN MET 1987	11
Tabellen	
3.1 De bedrijfsresultaten per bedrijf	11
3.2 Inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer	11
3.3 Herkomst en besteding van de middelen per bedrijf	12
3.4 Balansen per 31 december per bedrijf	12
BIJLAGEN	
1. Grondgebruik over 1987	14
2. Arbeidsbezetting en energieverbruik over 1987	15
3. Bedrijfsresultaten over 1987	16
4. Spreiding van het netto-bedrijfsresultaat in procenten van de kosten	17
5. Arbeidsopbrengst, inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1987	18
6. Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaal gezinsinkomen van de ondernemer	19

INHOUD (1e vervolg)

Blz.

7.	Spreiding van de besparing	20
8.	Herkomst van de middelen	21
9.	Besteding van de middelen	22
10.	Spreiding van de bruto-investeringen	23
11.	Balans per 31 december 1987	24
12.	Samenstelling van het vreemde vermogen per 31 december en de vermogensvergelijking	25
13.	Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen per 31 december 1987	26
14.	Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn per 31 december 1987	27
15.	Spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten	28

1. Opzet en methode van het onderzoek

1.1 Doel

Het doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in het niveau en de ontwikkeling van de rentabiliteit, de inkomensvorming, het financieringsgedrag alsmede de vermogenspositie. Het onderzoek wordt uitgevoerd in acht takken van tuinbouw, te weten:

1. groenteteelt onder glas;
2. snijbloemen onder glas;
3. potplantenteelt onder glas;
4. champignonteelt;
5. fruitteelt;
6. groenteteelt in de open grond;
7. boomkwekerij;
8. bloembollenteelt.

Van de onder 1 t/m 6 genoemde takken van tuinbouw worden ramingen van de rentabiliteit gemaakt die in de laatste maanden van het respectievelijke boekjaar of oogstjaar worden gepubliceerd. Deze ramingen worden gevolgd door "voorlopige cijfers" van de rentabiliteit die worden opgenomen in het: "Landbouw-Economisch Bericht". De cijfers in dit rapport hebben een definitief karakter. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de algemene opdracht van het Ministerie van Landbouw en Visserij en het bedrijfsleven jaarlijks de bedrijfseconomische resultaten van de tuinbouw te onderzoeken.

1.2 De steekproef

De cijfers over de rentabiliteit en de financiering zijn gebaseerd op boekhoudingen die door het LEI zijn samengesteld van steekproefbedrijven.

De steekproeven ten behoeve van dit onderzoek worden eenmaal in de zes jaar vernieuwd en tussentijds bijgesteld. De steekproef van de groenteteelt in de open grond in Nederland dateert van 1985 en is met behulp van de gegevens van de Landbouwtelling 1987 bijgesteld.

De populatie, waaruit de steekproef is samengesteld heeft betrekking op bedrijven:

- a. waarvan de ondernemer een agrarisch hoofdberoep heeft;
- b. met een bedrijfsomvang van 70 en meer sbe;
- c. waarvan 60% en meer van de sbe betrekking heeft op de groenteteelt in de opengrond.

Aan deze criteria voldeden - bij de aanvang van de steekproef - 1853 bedrijven met een oppervlakte groenten van 11322 ha.

Om de verhouding tussen het aantal steekproefbedrijven en de betrouwbaarheid van de uitkomsten te begunstigen zijn de bedrijven van de populatie - dat is het totaal van de bedrijven waarvoor de steekproef representatief is - bemonsterd met verschillende steekproefpercentages 1).

- a. 1,3% voor bedrijven met 70-110 sbe;
- b. 3,6% voor bedrijven met 110-250 sbe;
- c. 7,4% voor bedrijven met 250 sbe en meer.

In het boekjaar 1987 konden 47 bedrijven in het onderzoek worden betrokken. Deze steekproefbedrijven vertegenwoordigen een populatie van 1206 bedrijven met een oppervlakte aan opengrondsgroente van 8877 ha. De landelijke oppervlakte met opengrondsgroente 2) bedroeg in 1987 circa 38800 ha. Doordat op veel bedrijven met groenteteelt in de opengrond ook andere takken van bedrijf voorkomen (o.a. landbouw en/of veeteelt), wordt met deze steekproef slechts 23% van de landelijke oppervlakte opengrondsgroente 2) gerepresenteerd.

1.3 Uitgangspunten voor het onderzoek

Voor alle bedrijven is een bedrijfseconomische boekhouding samengesteld. Dit betekent dat:

- de arbeid van de ondernemers en de gezinsleden is gewaardeerd op CAO-basis inclusief het werkgeversaandeel in de sociale lasten.
De gecalculeerde arbeidskosten bedroegen per uur voor ondernemers f 28,90, voor mannelijke gezinsleden van 22 jaar en ouder, afhankelijk van functiejaren f 25,90 - f 27,70, voor vrouwelijke gezinsleden van 22 jaar en ouder f 19,70, voor jeugdigen een evenredig lager bedrag;
- over het geïnvesteerde vermogen een rente is gecalculeerd van 7,0% met uitzondering van het vermogen dat in de grond is opgesloten en de normale behoefte aan vlottende middelen waarvoor respectievelijk 2,5% en 6,5% is berekend.
Het geïnvesteerd vermogen 3) is de som van de waarde van de grond; de economische boekwaarde van de dode en de levende inventaris; de normale behoefte aan vlottende middelen;
- de afschrijving op de slijtende duurzame produktiemiddelen is gebaseerd op de nieuwwaarde, waarbij rekening is gehouden met de economische levensduur en het waardeverloop van de objecten. Met ingang van het boekjaar 1987 wordt de aanspraak op WIR-premie niet meer in mindering gebracht op de nieuwwaarde;

-
- 1) De populatie waarop deze steekproef is gebaseerd is beschreven in "Mededeling no. 343".
 - 2) Excl. erwten groen te oogsten, uien en plant- en pootuien.
 - 3) Inclusief de gehuurde objecten.

- de kosten van vaste plantopstanden onder de kosten zijn opgenomen. Het grootste deel van dit bedrag is tegengeboekt onder de opbrengsten op de rekening "aanwas vaste plantopstanden". In de produktieve periode van de vaste plantopstanden wordt jaarlijks een afschrijving berekend;
- de waarde van de grond normatief is vastgesteld op basis van een actuele waarde die afhankelijk van het gebied, varieert van f 39.000,- tot f 60.000,- per ha;
- de slijtende duurzame produktiemiddelen zijn gewaardeerd tegen boekwaarde op basis van de nieuwwaarde;
- de woonhuizen zijn gewaardeerd tegen boekwaarde op basis van herbouwwaarde.

In de bedrijfseconomische boekhoudingen is geen rekening gehouden met:

- de vergoeding voor leiding en toezicht van de ondernemer. Dit kostenelement maakt derhalve deel uit van het netto-bedrijfsresultaat. Dit laatste mag dan ook niet worden aangezien voor de bedrijfseconomische winst;
- de nog te betalen persoonlijke belasting en premieheffing.

1.4 Omzetbelasting

4% van de bedrijven heeft gekozen voor de "ondernemersregeling" in de zin van de wet op de omzetbelasting; dit betekent dat voor deze bedrijven de kosten, de opbrengsten, de investeringen en de waardering van de slijtende duurzame produktiemiddelen exclusief omzetbelasting zijn opgenomen. Voor de resterende bedrijven die onder de "Landbouwregeling" vallen is alles inclusief omzetbelasting opgenomen.

1.5 WIR-premie

Bij de vaststelling van de nieuwwaarde van de slijtende duurzame produktiemiddelen werd in de periode 1979 tot en met 1985 rekening gehouden met de aanspraak op WIR-premie. Nu de ontvangen WIR-premie - als gevolg van een wettelijke maatregel - mede afhankelijk is van de betaalde inkomenstenbelasting is de werkwijze met ingang van 1986 gewijzigd. Dit betekent dat de aftrek niet meer wordt toegepast. De slijtende duurzame produktiemiddelen zijn per begin 1986 hoger gewaardeerd en de kosten van rente en afschrijving zijn gestegen. In de tabellen zijn de cijfers over het boekjaar 1985 exclusief de aanspraak op WIR-premie vermeld. Hierdoor zijn de cijfers van 1986 en 1987 ook vergelijkbaar met die van 1985. De ontvangen WIR-premie wordt met ingang van 1986 afzonderlijk geboekt bij de persoonlijke belastingen.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn de belangrijkste kengetallen opgenomen. Uitgebreidere gegevens met betrekking tot de bedrijfsuitkomsten zijn in hoofdstuk 3 vermeld. De gegevens hebben in beide hoofdstukken betrekking op het gemiddelde opengrondsgroentebedrijf in Nederland in de periode 1985 tot en met 1987.

In de bijlagen 1 tot en met 15 zijn de bedrijfsuitkomsten meer gedetailleerd opgenomen. De cijfers hebben uitsluitend betrekking op het boekjaar 1987. De bedrijven zijn in voornoemde bijlagen onderscheiden naar grondsoort.

2. Kerncijfers over de bedrijfsuitkomsten in 1985 tot en met 1987

Tabel 2.1 Enkele procentuele kengetallen bij de bedrijfsuitkomsten over 1985, 1986 en 1987

Kengetallen	1985	1986	1987
Netto-bedrijfsresultaat per bedrijf als percentage van de kosten	-23	-31	-14
Percentage winstgevende bedrijven	8	1	14
Percentage ondernemers met positieve besparing	56	19	76
Eigen vermogen per bedrijf als percentage van totaal vermogen (solvabiliteit)	77	74	73
Liquiditeit op korte termijn als percentage van de kosten	52	49	49

Tabel 2.2 De bedrijfsresultaten per bedrijf en per ondernemer in 1985, 1986 en 1987 (x 1000 gulden)

	1985	1986	1987
Aantal bedrijven van de populatie	1171	1169	1206
Aantal ondernemers per bedrijf	1,41	1,39	1,43
Oppervlakte tuinbouw in are	748	766	764
Bedrijfsresultaat per bedrijf			
Opbrengsten	222,3	198,1	260,1
Kosten	<u>287,5</u>	<u>288,9</u>	<u>302,2</u>
Netto-bedrijfsresultaat	-65,2	-90,8	-42,1
Inkomen en besparing per ondernemer			
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	20,9	1,7	35,3
Totaal gezinsinkomen	53,7	36,1	68,2
Besteedbaar inkomen gezin en bedrijf			
Gezinsbestedingen	40,3	23,5	58,3
Besparingen	<u>36,5</u>	<u>41,3</u>	<u>38,4</u>
	3,8	-17,8	19,9
Herkomst middelen per bedrijf			
Totaal eigen middelen	38,5	10,0	61,3
Totaal van vreemde middelen	20,2	42,3	8,1
Totaal beschikbare middelen	<u>58,7</u>	<u>52,3</u>	<u>69,4</u>
Besteding middelen per bedrijf			
Aflossing leningen o/g	10,4	12,6	13,3
Bruto-investeringen	41,0	49,2	37,0
Mutaties in liquiditeiten	-0,1	-7,5	16,9
Overige bestedingen	<u>7,4</u>	<u>-2,0</u>	<u>-2,2</u>
Totaal besteding van middelen	58,7	52,3	69,4
Het eigen- en vreemd vermogen			
Eigen vermogen per einde boekjaar	594,2	611,6	573,3
Vreemd vermogen per einde boekjaar	<u>180,1</u>	<u>212,5</u>	<u>214,4</u>
Totaal vermogen per einde boekjaar	774,3	824,1	787,7

NB. Ten behoeve van de vergelijkbaarheid zijn de cijfers over 1985 exclusief WIR-premie opgenomen (huidige methode).

Tabel 2.3 *Kosten, opbrengsten en bedrijfsresultaat in guldens per ha tuinbouw*

	1985	1986	1987
Aantal bedrijven	50	50	47
Oppervlakte tuinbouw in ha	7,48	7,66	7,64
Arbeidsbezetting in uren per ha	826	779	810
Bruto-investeringen in guldens per ha	5490	6420	4840
Kosten			
Arbeid	17660	17040	17500
Rente	3080	3040	3230
Afschrijvingen	3930	3960	4270
Materialen	5790	5610	6070
Overige kosten	7980	8060	8480
Totale kosten	38440	37710	39550
Opbrengsten			
Groente	26390	21760	30980
Overige tuinbouwprodukten	1020	1160	800
Overige opbrengsten	2310	2940	2260
Totale opbrengsten	29720	25860	34040
Netto-bedrijfsresultaat	-8720	-11850	-5510
Idem in % van de kosten	-23	-31	-14

Tabel 2.4 *Procentuele veranderingen van waarde, volume en prijzen per ha tuinbouw (ten opzichte van het voorafgaande jaar)*

	1986 t.o.v. 1985			1987 t.o.v. 1986		
	waarde	volume	prijs	waarde	volume	prijs
Kosten						
Arbeid	-3,5	-5,7	2,3	2,6	1,8	0,8
Rente	-0,8	-4,0	3,4	6,2	4,5	1,6
Afschrijvingen	0,8	-2,9	3,8	7,5	5,2	2,2
Materialen	-3,2	-4,6	1,5	8,1	10,0	-1,7
Overige kosten	1,0	4,4	-3,3	4,8	3,5	1,3
Totale kosten	-1,9	-3,2	1,4	4,7	3,8	0,9
Opbrengsten						
Groente	-17,5	3,4	-20,2	42,1	10,6	28,5
Overige opbrengsten	20,3	18,9	1,2	-25,4	-25,6	0,2
Totale opbrengsten	-12,7	6,0	-17,9	31,4	6,0	24,0

3. De bedrijfsresultaten, inkomen, besteding en besparing, herkomst en besteding van middelen en de balansen van 1985 tot en met 1987

Tabel 3.1 De bedrijfsresultaten per bedrijf

	1985	1986	1987
Aantal bedrijven	50	50	47
Oppervlakte tuinbouw in ha	7,48	7,66	7,64
Arbeidsbezetting in mensjaren	3,54	3,43	3,54
Geïnvesteed vermogen per 1 januari	690000	719000	691000
	x 1000 gld	x 1000 gld	x 1000 gld
Kosten			
Arbeid	132,1	130,5	133,7
Rente	23,0	23,3	24,7
Afschrijvingen	29,4	30,3	32,6
Materialen	43,3	43,0	46,4
Overige kosten	59,7	61,8	64,8
Totale kosten	287,5	288,9	302,2
Opbrengsten			
Groente	197,4	166,7	236,7
Overige tuinbouwprodukten	7,6	8,9	6,1
Overige opbrengsten	17,3	22,5	17,3
Totale opbrengsten	222,3	198,1	260,1
Netto-bedrijfsresultaat	-65,2	-90,8	-42,1
Idem in procenten van de kosten	- 23	- 31	- 14

Tabel 3.2 Inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer (x 1000 gld)

	1985	1986	1987
Aantal bedrijven	50	50	47
Aantal ondernemers	77	74	72
Netto-bedrijfsresultaat	-46,1	-65,5	-29,5
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	20,9	1,7	35,3
Ondernemersinkomen	31,3	11,2	44,0
Gezinsinkomen uit het bedrijf	42,6	23,2	56,8
Totaal gezinsinkomen	53,7	36,1	68,2
Besteedbaar inkomen gezin en bedrijf	40,3	23,5	58,3
Totaal van gezinsbestedingen	36,5	41,3	38,4
Besparingen	3,8	-17,8	19,9

Tabel 3.3 *Herkomst en besteding van de middelen per bedrijf (x 1000 gld)*

	1985	1986	1987
Aantal bedrijven	50	50	47
Herkomst			
Afschrijvingen	29,4	30,3	32,6
Besparingen	<u>5,3</u>	<u>-24,7</u>	<u>28,4</u>
Totaal van afschrijvingen en besparingen	34,7	5,6	61,0
Overige mutaties in het eigen vermogen	-0,7	3,4	-0,2
Vermogenssubsidies	<u>4,5</u>	<u>1,0</u>	<u>0,4</u>
Totaal van eigen middelen	38,5	10,0	61,2
Nieuwe leningen o/g op lange termijn	18,4	22,2	23,7
Overige mutaties in het vreemde vermogen	<u>1,8</u>	<u>20,1</u>	<u>-15,5</u>
Totaal van beschikbare middelen	58,7	52,3	69,4
Besteding			
Aflossingen op leningen o/g	10,4	12,6	13,3
Bruto-investeringen	41,0	49,2	37,0
Mutaties in veldinventaris, materialen en vooruitbetaalde kosten	0,7	3,3	2,2
Netto-investeringen en beleggingen buiten het bedrijf	6,7	-5,3	-
Mutaties in liquiditeiten	<u>-0,1</u>	<u>-7,5</u>	<u>16,9</u>
Totaal besteding van middelen	58,7	52,3	69,4

Tabel 3.4 *Balansen per 31 december per bedrijf (x 1000 gld)*

	1985	1986	1987
Aantal bedrijven	50	50	47
Activa			
Duurzame produktiemiddelen	434,1	494,7	470,6
Voorraad materialen en veldinventaris	13,5	18,2	20,9
Liquiditeiten	151,8	143,1	141,6
Overige bezittingen	<u>174,9</u>	<u>168,1</u>	<u>154,6</u>
Totaal activa	774,3	824,1	787,7
Passiva			
Vreemd vermogen op lange termijn	165,3	192,4	199,1
Vreemd vermogen op korte termijn	<u>14,8</u>	<u>20,1</u>	<u>15,3</u>
Totaal vreemd vermogen	180,1	212,5	214,4
Eigen vermogen	<u>594,2</u>	<u>611,6</u>	<u>573,3</u>
Totaal passiva	774,3	824,1	787,7
Eigen vermogen in % van het totaal vermogen			
	77	74	73

Bijlagen 1 tot en met 15

Bijlage 1 Grondgebruik over 1987 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Aantal bedrijven in X	100	47	53
Aantal sbe	268	200	329
I. Opengrondstuintbouw:	are	are	are
Rodekool	25	53	0
Wittekool	54	114	0
Overige sluitkool	8	9	7
Spruiten	106	116	96
Bloemkool	139	282	9
Foot en/of zaaizuien	6	12	0
Prei	88	8	159
Augurken	24	0	46
Peen	27	11	42
Asperges	25	0	47
Witlofpenen	49	58	42
Aardbeien	49	7	87
Sla	28	2	52
IJsbergsla	1	1	0
Spinazie	29	13	43
Andijvie	23	0	43
Stamslabonen	1	0	3
Overige bonen	19	0	35
Overige groenten	83	60	108
Totaal van produkten	784	746	819
Totaal groente open gr.	736	724	746
Fruit	1	0	2
Bloembollen	9	16	2
Overige tuinbouwgewas.	12	8	17
Totaal opengrondstuintb.	758	748	767
II. Tuinbouw onder glas			
Staannd glas	4	4	3
Platglas	1	1	1
Trekruimte in schuren	1	0	2
III. Braakland	12	12	14
Totaal tuinbouw	776	765	787
IV. Akkerbouw en grasland	149	128	168
V. Verhuurd aan derden	64	81	49
VI. Erf, blijvende paden, enz	49	35	61
Totaal kadastrale opp.	1038	1009	1065
waarvan eigendom	607	594	618

Bijlage 2 Arbeidsbezetting en energieverbruik over 1987 (gemidd. per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Aantal ondernemers per bedrijf	1.43	1.73	1.15
Gemiddelde leeftijd van de ondernemer	42	43	40
Arbeidsbezetting in mensjaren:			
arbeid v/d ondernemer	1.83	2.09	1.60
arbeid v/d echtgenotes	.32	.07	.55
arbeid v/d overige gezinleden	.22	.06	.36
arbeid van vast perso- neel	.09	.02	.15
arbeid van los perso- neel	1.08	.16	1.91
Totale arbeidsbezetting	3.54	2.40	4.57
Energieverbruik:			
gas m3 x 1000	3.3	1.0	5.3
petroleum lt x 1000	.5	.2	.8
ov. olie lt x 1000	.6	.7	.6
Totaal verbruik in k/cal x 1.000.000	34	15	51
Idem in joules x 1.000.000.000	142	63	214
Electriciteit (x 1000 KWH)	19.3	20.4	18.2

Bijlage 3 Bedrijfsresultaten over 1987 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Omzet in %	100	40	60
Geïnvesteed vermogen per begin van het boekjaar	691000	651000	728000
KOSTEN			
Afschrijving duurzame pro- duktiemiddelen	27130	23770	30170
Afschrijving vaste plant- opstand	5430	330	10030
Huur en pacht	7060	9140	5180
Rente	24720	21780	27360
Onderhoud	6860	4570	8930
Electriciteit	3610	3890	3350
Gas	940	430	1400
Overige energiekosten	720	620	820
Bestoffen	6970	6200	7660
Zaad-plant- en pootgoed	28980	19640	37410
Gewaasbeschermingsmiddelen	7490	4560	10130
Overige materialen	2960	920	4790
Vaakosten	390	10	740
Werk door derden	6440	6570	6320
Afleveringskosten	23610	21200	25780
Autokosten 1)	3200	2920	3440
Arbeid ondernemers	92530	105400	80920
Arbeid echtgenotes	11020	2420	18780
Arbeid ov.-gezinleden	7360	1860	12320
Arbeid personeel	22830	4050	39800
Overige kosten	11940	11170	12690
TOTAAL	302190	251450	348020
minus subsidie loon	10	0	10
minus subsidie stookolie	10	30	0
TOTALE KOSTEN	302170	251420	348010
OPBRENGSTEN			
Groenten	236640	199560	270140
Snijbloemen	180	380	0
Pot- en perkplanten	340	0	640
Bloembollen	2070	4080	250
Boomkwekerij	80	0	160
Overige tuinbouwprod.	3460	1200	5490
Mutatie veldinventaris	870	170	1500
Akkerbouw en veeteelt	6220	9370	3370
Overige opbrengsten	4660	4760	4570
Aanwas vaste plantopstand	5350	0	10170
Aanwas boomkwekerij	-190	0	-370
Aanwas bloembollenkraam	380	830	0
TOTALE OPBRENGSTEN	260060	220350	295920
NETTO-BEDRIJFSRESULTAAT	-42110	-31070	-52090
in % van de kosten	-14	-12	-15
in % van het geïnvest. verm.	-6	-5	-7
Arbeidsopbr. per mensjaar	25880	34380	21840

1) Excl. afschrijving en rente

Bijlage 4 Spreiding van het netto-bedrijfsresultaat in % van de kosten (aantal bedrijven per rentabiliteitsklasse in procenten)

	Alle bedrij- ven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Rentabiliteitsklasse	%	%	%
Negatief			
50 en meer	2	-	5
50 - 40	11	13	9
40 - 30	19	14	24
30 - 20	21	28	15
20 - 10	10	5	15
10 - 0	23	28	17
Totaal verliesgevend	86	88	85
Positief			
0 - 10	8	5	11
10 en meer	6	7	4
Totaal winstgevend	14	12	15
	100	100	100
Netto-bedrijfsresultaat in % van de kosten (ongewogen gemiddelde)	-19	-18	-21
Standaraafout	2,6	3,9	3,5

Bijlage 5 Arbeidsopbrengst, inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1987
(gemiddeld per ondernemer)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigrounden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Aantal ondernemers	72	39	33
Netto-bedrijfsresultaat	-29500	-17940	-45190
Handenarbeid v.d. ondernemer	64820	60860	70200
Arbeidsopbrengst v.d. ondern.	35320	42920	25010
Berekende rente +	17310	12580	23740
Ontvangen rente +	90	60	130
Betaalde rente -	8540	7270	10280
Financ. kosten -	480	330	680
Saldo	8380	5040	12910
Rentesubsidie	270	330	180
Ondernemersinkomen	43970	48300	38100
Handenarbeid echtgenote	7720	1400	16290
Handenarb. overige gezinsl.	5150	1070	10690
Tot. Handenarb. gezinsleden	12870	2470	26980
Gezinsinkomen uit bedrijf	56840	50770	65080
Inkomen buiten het bedrijf	11380	11320	11460
Totaal gezinsinkomen	68220	62090	76540
Af: Ontv./bet. WIR-premie	-170	-50	-320
Persoonlijke belastingen	2960	-1010	8340
Premies voor volksverzek.	7100	4290	10920
Totaal van belast. en premies	9890	3230	18940
Besteedb. ink. gesin en bedr	58330	58860	57600
Af: Premie vrijw. verzekering	4110	4030	4210
Betaald loon gezinsleden	2100	270	4580
Overige gezinsbestedingen	32180	28800	36780
Totaal van gezinsbestedingen	38390	33100	45570
Besparing incl. WIR-premie	19930	25760	12030
Besparing excl. WIR-premie	19770	25710	11710
Specificatie v/h inkomen buiten bedrijf			
Positief			
Huurwaarde woning(en)	6010	5310	6970
Huren buiten bedrijf	50	0	110
Rente buiten bedrijf	3340	3110	3660
Uitkering volksverzekeringen	3180	3280	3050
Inkomen uit arbeid	2120	1990	2310
Overige baten	1510	1980	840
Totaal positief	16210	15670	16940
Negatief			
Afschrijving woning(en)	2020	1770	2360
Onderhoud, verzekering en grondlasten woning(en)	1100	990	1260
Rente prive-leningen	1700	1600	1850
Overige lasten	0	0	10
Totaal negatief	4830	4350	5480
Inkomen buiten bedrijf	11380	11320	11460

Bijlage 6 Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaal gezinsinkomen van de ondernemer (aantal ondernemers per inkomensklasse in %)

	Alle bedrij- ven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigron- den	zandgron- den
Aantal bedrijven	47	18	29
Aantal ondernemers	72	39	33
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	%	%	%
- f 45.000,- en meer	2	1	4
- f 45.000,- - f 30.000,-	2	-	4
- f 30.000,- - f 15.000,-	4	-	9
- f 15.000,- - f 0,-	8	-	19
f 0,- - f 15.000,-	3	-	8
f 15.000,- - f 30.000,-	31	40	19
f 30.000,- - f 45.000,-	14	19	6
f 45.000,- - f 60.000,-	13	15	11
f 60.000,- - f 90.000,-	15	19	9
f 90.000,- - f 120.000,-	7	6	9
f 120.000,- en meer	1	-	2
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
Ondernemersinkomen van de ondernemer	%	%	%
- f 45.000,- en meer	2	1	4
- f 45.000,- - f 30.000,-	-	-	-
- f 30.000,- - f 15.000,-	5	-	11
- f 15.000,- - f 0,-	1	-	2
f 0,- - f 15.000,-	8	3	15
f 15.000,- - f 30.000,-	30	31	28
f 30.000,- - f 45.000,-	10	15	2
f 45.000,- - f 60.000,-	16	17	15
f 60.000,- - f 90.000,-	16	26	4
f 90.000,- - f 120.000,-	10	7	15
f 120.000,- en meer	2	-	4
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
Totaal gezinsinkomen v.d. ondernemer	%	%	%
- f 30.000,- en meer	1	1	-
- f 30.000,- - f 15.000,-	2	-	6
- f 15.000,- - f 0,-	2	-	4
f 0,- - f 15.000,-	1	-	2
f 15.000,- - f 30.000,-	15	18	11
f 30.000,- - f 45.000,-	10	16	2
f 45.000,- - f 60.000,-	11	7	17
f 60.000,- - f 90.000,-	33	36	30
f 90.000,- - f 120.000,-	13	15	9
f 120.000,- en meer	12	7	19
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Bijlage 7 Spreiding van de besparing
(aantal ondernemers per besparingsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Aantal ondernemers	72	39	33
Besparingsklasse	%	%	%
Negatief			
f 45.000,- en meer	3	1	6
f 45.000,- - f 30.000,-	3	-	7
f 30.000,- - f 15.000,-	3	-	6
f 15.000,- - f 0,-	<u>15</u>	<u>11</u>	<u>21</u>
Totaal negatief	24	12	40
Positief			
f 0,- - f 15.000,-	24	28	19
f 15.000,- - f 30.000,-	21	25	15
f 30.000,- - f 45.000,-	14	18	9
f 45.000,- en meer	<u>17</u>	<u>17</u>	<u>17</u>
Totaal positief	<u>76</u>	<u>88</u>	<u>60</u>
	100	100	100

Bijlage 8 Herkomst van de middelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	sandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Afschrijving duurzame pro- duktiemiddelen	27130	23770	30170
Afschrijving vaste plantopst	5380	230	10020
Afschrijving bloembollen	50	100	0
Totaal van afschrijvingen	32560	24100	40190
Besparingen	28450	44610	13870
Totaal van afschrijvingen en besparingen	61010	68710	54060
Erfenissen en schenkingen	420	-100	880
Boekwinsten of -verliezen bij desinvesteringen	-740	880	-2210
Koerswinsten of -verliezen op effecten	-10	0	-20
Betaalde premie levensver- zekering ed.	-2390	-320	-4260
Uitkering van levensverzek.	2560	50	4840
Vermogenssubsidies:			
- investeringssubsidie	270	570	0
- woningssubsidie	130	20	220
Totaal van vermogenssubs.	400	590	220
Totaal van eigen middelen	61250	69810	53510
Nieuwe leningen o/g op lange termijn	23680	15920	30700
Mutaties van kredieten van banken op lange termijn	-10480	-16540	-5020
Totaal op lange termijn	13200	-620	25680
Mutaties in vr.vermogen op korte termijn	-5070	-5510	-4660
Totaal van vreemde middelen	8130	-6130	21020
Totaal beschikbare middelen	69380	63680	74530

Bijlage 9 Besteding van de middelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Aflossingen op leningen o/g	13250	13530	13000
Bruto investeringen in:			
- grond (in exploitatie)	8750	60	16600
- bedrijfsgebouwen	3660	570	6450
- glasopstanden	790	1280	350
- verwarmingsinstallaties	330	600	90
- overige installaties	3700	2230	5030
- machines en werktuigen	15820	5360	25270
- plantopstanden	2930	0	5570
- bloembollen	400	830	0
- boomkwekerij	-190	0	-370
- vee	-60	40	-150
- betaling op lopende invest	-1080	-500	-1600
- overige inventaris	1960	740	3070
Bruto-investeringen	37010	11210	60310
Veldinventaris	870	170	1500
Materialen	1320	2600	170
Vooruitbetaalde kosten	-30	-160	80
Totaal ov.prod-middelen	2160	2610	1750
Woningen	-2700	-2780	-2630
Deelname veiling e.d.	-510	-690	-350
Leningen u/g	870	1590	210
Overige beleggingen	2370	1100	3540
Netto-investeringen en be- leggingen buiten het bedrijf	30	-780	770
Voorraad produkt	10010	22980	-1710
Vorderingen	-3000	-1860	-4030
Effecten	-120	-460	180
Spaarrekeningen	-820	-4600	2590
Kas, bank en postgiro	10860	21050	1670
Totaal van mutaties en liquiditeiten	16930	37110	-1300
Totaal bestedingen van middelen	69380	63680	74530

N.B. Onder bruto-investeringen moet worden verstaan: aankopen minus verkopen tegen boekwaarde.

Bijlage 10 Spreiding van de bruto-investeringen
(aantal bedrijven per investeringsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Investeringsklasse	%	%	%
Negatief	6	-	11
Positief			
f 0,- - f 10.000,-	41	71	13
f 10.000,- - f 20.000,-	11	12	11
f 20.000,- - f 40.000,-	14	7	19
f 40.000,- - f 80.000,-	19	10	28
f 80.000,- - f 150.000,-	6	-	11
f 150.000,- - f 250.000,-	-	-	-
f 250.000,- en meer	3	-	7
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Bijlage 11 Balans per 31 december 1987 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Boekw.slijtende duurz.prod. midd.in % van de nieuwwaarde per begin v.h.boekjaar	35	33	36
Idem per einde boekjaar	33	30	35
Duurz.prod,middelen:			
Grond(in exploitatie)	264370	248810	278420
Bedrijfsgebouwen	83200	77380	88460
Glasopstanden	6170	5920	6400
Verwarminginstallaties	4600	4140	5010
Overige installaties	24190	12630	34630
Machines en werktuigen	51230	37270	63840
Plantopstanden	11710	230	22080
Bloembollen en knollen	2770	5830	0
Boomkwekerij	530	0	1010
Vee	770	120	1360
Bet.op lop.investeringen	180	280	100
Overige inventaris	20900	23450	18590
Totaal	470620	416060	519900
Ov.produktiemiddelen			
Veldinventaris	8390	3950	12390
Voorraad materialen	11830	9750	13700
Vooruitbetaalde kosten	640	0	1250
Totaal	20860	13700	27340
Liquiditeiten:			
Voorraad produkt	33890	48040	21120
Vorderingen	9190	6390	11720
Effecten	800	1480	180
Spaarrekeningen e.d.	74270	77810	71060
Kas,lop.rek.banken/giro	23450	33890	14030
Totaal	141600	167610	118110
Overige bezittingen			
Woningen	141470	150500	133310
Deelname veiling e.d.	3280	3080	3460
Leningen u/g	2950	5900	290
Diversen	6910	5220	8410
Totaal	154610	164700	145470
Totaal activa	787690	762070	810820
Passiva			
Vreemd vermogen	214440	214580	214310
Eigen vermogen	573250	547490	596510
Totaal passiva	787690	762070	810820
Eigen verm.in % v/h totaal vermogen	73	72	74

Bijlage 12 Samenstelling van het vreemde vermogen per 31 december 1987 en de vermogensvergelijking (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronde	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Vr.vermogen op lange term.			
Leningen van Rabobanken	141040	152490	130690
Leningen van ov.banken	4280	0	8150
Leningen van familieleden	18610	15200	21680
Leningen van ov.partic.	2630	5550	0
Kredieten Rabobanken	22980	16660	28680
Kredieten ov.banken	2280	0	4330
Overig	7260	13850	1330
Totaal	199080	203750	194860
Vr.verm. op korte term.			
Te betalen omzet-en loonbel.	1850	400	3150
Te betalen kosten	11110	9360	12690
Te betalen investeringen	1100	850	1340
Overig	1300	220	2270
Totaal	15360	10830	19450
Totaal vreemd vermogen	214440	214580	214310
vr.verm.in % v/h totaalverm.	27	28	26
Vermogensvergelijking			
Eigen verm. per 31-12-1986	582150	538860	621250
Corr.o/d balans 31-12-1986	80	-70	210
Toe - en uittreding v.firm.	-4930	-11310	830
Vern.inbreng v. echtgenote	-1690	-3560	0
Herv. a.g.v.prijswijziging	-31050	-22150	-39090
Eigen verm. per 1-01-1987	544560	501770	583200
Mut. eigen verm. in 1987	28690	45720	13320
Eigen vermogen per 31 december 1987	573250	547490	596520

Bijlage 13 Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen
(solvabiliteit) per 31 december 1987
(aantal bedrijven per solvabiliteitsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Solvabiliteit	%	%	%
Negatief	2	2	2
Positief			
0 - 10	1	-	2
10 - 20	-	-	-
20 - 30	6	5	7
30 - 40	3	2	4
40 - 50	6	5	6
50 - 60	18	26	11
60 - 70	13	21	6
70 - 80	18	27	9
80 - 90	10	-	20
90 - 100	23	12	33
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
Eigen vermogen in % van het totale vermogen (ongewogen)	69	66	71
Standaardfout	3,7	4,9	5,4

Bijlage 14 Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus
vreemd vermogen op korte termijn per 31-12-1987(gemidd. per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Kas, lop. rekeningen			
banken en postgiro	23450	33880	14030
Sparrekeningen e.d.	74270	77810	71060
Effecten	800	1480	180
Voorraad product en vorderingen	43080	54430	32840
Vorr.materialen e.d.	12480	9750	14940
Veldinventaris	8380	3960	12400
A. Totaal	162460	181310	145450
Te betalen omzet- en loonbelasting	1850	400	3150
Te betalen kosten	11110	9360	12690
Te betalen investeringen	1100	850	1340
Overig kort krediet	1300	230	2270
B. Totaal vr.verm. op korte term.	15360	10840	19450
Saldo (A minus B)	147100	170470	126000
id.in % v/d kosten	49	68	36

Bijlage 15 Spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen en dergelijke minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten (aantal bedrijven per liquiditeitsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	47	18	29
Liquiditeitsklasse	%	%	%
Negatief			
10 - 0% van de jaarkosten	<u>2</u>	-	<u>4</u>
Totaal negatief	2	-	4
Positief			
0 - 10% van de jaarkosten	19	21	17
10 - 30% van de jaarkosten	27	25	28
30 - 50% van de jaarkosten	25	18	31
50% en meer van de jaarkosten	<u>27</u>	<u>36</u>	<u>20</u>
Totaal positief	<u>98</u>	<u>100</u>	<u>96</u>
	100	100	100

IN DE REEKS "PERIODIEKE RAPPORTAGE" ZIJN OP DIT GEBIED VERSCHENEN:

- No. 19-86 Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt in de open grond in Nederland over 1986 (oogst 1986/87)
- No. 21-86 Rentabiliteit en financiering van de bloembollenteelt in Nederland over 1986
- No. 22-86 Rentabiliteit en financiering van de fruitteelt in Nederland over 1986 (oogst 1986/87)
- No. 15-87 Rentabiliteit en financiering van de tuinbouw onder glas in Nederland over 1987
- No. 16-87 Rentabiliteit en financiering van de potplantenteelt onder glas in Nederland over 1987
- No. 17-87 Rentabiliteit en financiering van de snijbloemeteelt onder glas in Nederland over 1987
- No. 18-87 Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt onder glas in Nederland over 1987
- No. 20-87 Rentabiliteit en financiering van de champignonteelt in Nederland over 1987
- No. 23-87 Rentabiliteit en financiering van de boomkwekerij in Nederland over 1987/88